การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทย ‘สุภาษิตสอนหญิง’ และวรรณกรรมเตือนหญิงของจีน ‘女诫’

A COMPARATIVE STUDY OF THAI WOMEN’S DIDACTIC LITERATURE ‘PROVERBS FOR TEACHING WOMEN’ (SUPHASIT SORN YING) AND CHINESE ADMONITORY LITERATURE FOR WOMEN ‘女诫’

ดารุณี บุญครอง[1] และ กรกฎ คำแหง[2*]

Darunee Bunkrong[1] and Korrakot Kumhaeng[2*]

[1, 2] มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เลขที่ 222 ต.ไทยบุรี อ.ท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช 80160 ประเทศไทย

[1, 2] Walailak University, 222 Thaiburi sub-district, Thasala district, Nakhon Si Thammarat 80160 Thailand

*Corresponding author E-mail: korrakot.ku@mail.wu.ac.th

(Received: 31 Jan, 2025; Revised: 26 May, 2025; Accepted: 11 Jun, 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาคำสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมสอนสตรี 2 ฉบับ ได้แก่ วรรณกรรมเรื่องสุภาษิตสอนหญิง ซึ่งเป็นวรรณกรรมไทยที่ประพันธ์ขึ้นในสมัยต้นรัตนโกสินทร์และยังคงเป็นที่รู้จักแพร่หลายในปัจจุบัน กับวรรณกรรมสอนสตรีของจีนเรื่องเตือนหญิง（女诫）ซึ่งเป็นหนึ่งในสี่วรรณกรรมสอนสตรีอันทรงคุณค่าในวรรณกรรมชุด *“นารีจตุรปกรณ์”* ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางวรรณคดีศึกษาโดยวิเคราะห์และเปรียบเทียบเนื้อหาที่ปรากฏในวรรณกรรมสอนสตรีทั้ง 2 ฉบับ ผลการศึกษาพบว่า คำสอนที่ปรากฏร่วมกันในวรรณกรรมเรื่องสุภาษิตสอนหญิงและเตือนหญิงมี 6 ด้าน ได้แก่ 1) การวางตัวให้เหมาะสมกับกาลเทศะ 2) การรู้จักคุณค่าในตัวเอง 3) การปฏิบัติตนต่อญาติมิตร 4) การรู้จักประมาณตน 5) การเอาใจใส่ในหน้าที่การงาน และ 6) การปฏิบัติตนต่อสามี ส่วนคำสอนที่แตกต่างกันในวรรณกรรมสอนสตรีทั้ง 2 ฉบับ พบว่า คำสอนที่ปรากฏเฉพาะในสุภาษิตสอนหญิงมี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การระมัดระวังในการคบคน 2) การไม่หลงใหลในสิ่งมัวเมา 3) การขวนขวายหาความรู้ และ 4) การประหยัดอดออม ส่วนคำสอนที่ปรากฏเฉพาะในวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิง（女诫）มี 2 ด้าน ได้แก่ 1) การสอนสิ่งที่สตรีพึงปฏิบัติต่อบุตร และ 2) การสอนการครองเรือนตามหลักปรัชญาขงจื๊อ ปัจจัยที่ทำให้วรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับปรากฏคำสอนที่เหมือนและแตกต่างกัน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านสังคม 2) ปัจจัยด้านปรัชญาและศาสนา และ 3) ปัจจัยด้านผู้ประพันธ์ นอกจากนี้การศึกษาในครั้งนี้ยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะของสตรีในอุดมคติและความคาดหวังที่สังคมมีต่อสตรีอีกด้วย

คำสำคัญ: สุภาษิตสอนหญิง, เตือนหญิง, วรรณกรรมสอนสตรี, นารีจตุรปกรณ์, วรรณกรรมคำสอน, วรรณกรรมเปรียบเทียบ

[1] *อาจารย์ สาขาวิชาภาษาจีน สำนักวิชาศิลปศาสตร์*

[2] *อาจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย สำนักวิชาศิลปศาสตร์*

ABSTRACT

This research article aimed to compare the teachings in two didactic literary for women: the Thai literary work *"Proverbs for Teaching Women" (Suphasit Sorn Ying)*, composed during the early Rattanakosin period and still widely known today, and the Chinese literary work *"Chinese Admonitory Literature for Women"*（女诫）, one of the four esteemed texts in the *"Naree Chaturapakorn"* series. This study employed literary research methodology by analyzing and comparing the content found in both women's instructional literatures. The study identified six shared areas of teachings: 1) proper conduct according to time and occasion, 2) self–worth and self–respect, 3) conduct toward relatives and friends, 4) knowing one's limits, 5) dedication to duties and responsibilities, and 6) conduct toward one's husband. The study also highlighted the unique teachings in each work. In *Proverbs for Teaching Women*, four distinct areas were emphasized: 1) caution in choosing companions, 2) avoidance of indulgence and temptation, 3) pursuit of knowledge, and 4) thriftiness and frugality. In contrast, the teachings unique to *Chinese Admonitory Literature for Women* focused on two aspects: 1) woman's duties toward her children, and 2) household management according to Confucian Philosophy. The similarities and differences in these teachings were attributed to three key factors: 1) social contexts, 2) philosophical and religious influences, and 3) the perspectives of the authors. Furthermore, this study revealed the characteristics of the ideal woman and the societal expectations imposed on women as reflected in these literary works.

KEYWORDS: Proverbs for Teaching Women, Chinese Admonitory Literature for Women, Didactic Literature for Women, Four Books for Women, Didactic Literature, Comparative Literature

บทนำ

ในสังคมแต่ละสังคมมีถ้อยคำสำนวนที่แสดงถึงสถานภาพความเป็นหญิงและสอนผู้หญิงเกี่ยวกับความประพฤติ การวางตัว ลักษณะนิสัย และการพูดจา โดยเฉพาะในสังคมไทย สุกัญญา ภัทราชัย (Phattharachai, 1997) กล่าวว่า จากประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ชายมีสถานะสูงกว่าหญิงในทุกด้าน ส่วนมากหญิงมีแต่ภาระหน้าที่แต่ปราศจากสิทธิ ผู้ชายได้กำหนดประเพณีและค่านิยมหลายประการขึ้น เพื่อให้ผู้หญิงอยู่ในกรอบที่ตนต้องการโดยเฉพาะจารีตประเพณีในเรื่องเพศผ่านกฎหมายและวรรณกรรมคำสอนต่าง ๆ คำสอนเหล่านี้ปรากฏทั้งในรูปแบบสำนวน สุภาษิต ตลอดจนวรรณคดี และวรรณกรรม ซึ่งล้วนแล้วแต่สะท้อนให้เห็นความคาดหวังของสังคมที่มีต่อสตรี

ไม่เพียงเฉพาะสังคมไทยเท่านั้น ในสังคมจีนซึ่งเป็นรูปแบบสังคมที่เพศชายมีสถานะทางสังคมสูงกว่าเพศหญิงก็ปรากฏถ้อยคำสำนวนสำหรับสอนสตรี ตัวอย่างเช่น มีสำนวนที่กล่าวถึงลักษณะสตรีที่มีรูปร่างงาม แต่มีความประพฤติ จิตใจ ท่าที วาจา และกิริยามารยาทไม่ดี ดังปรากฏในสำนวนจีนว่า “花貌蓬心” (huā mào péng xīn) และ 金玉其外败絮其中 (jīn yù qí wài bài xù qí zhōng) ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกับสำนวนไทยที่ว่า “สวยแต่รูป จูบไม่หอม” สะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังของคุณลักษณะของสตรีที่ดีว่า นอกจากจะต้องมีรูปร่างสวยแล้ว จะต้องมีกิริยามารยาทที่งดงาม มีความประพฤติและการวางตัวที่เหมาะสมด้วย

นอกจากถ้อยคำสำนวนแล้ว ในสังคมไทยและสังคมจีนยังมีวรรณกรรมสำหรับสอนสตรีในด้านความประพฤติและการวางตัว เป็นแบบแผนสำหรับการปฏิบัติตนของสตรีที่ดี ในสังคมไทยมีวรรณกรรมสอนสตรีหลายเรื่อง เช่น สุภาษิตสอนหญิง ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเชื่อกันว่าเป็นผลงานของสุนทรภู่ สุภาษิตสอนหญิงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กฤษณาสอนน้อง คำฉันท์สำนวนธนบุรี และกฤษณาสอนน้องคำฉันท์สำนวนรัตนโกสินทร์ พระนิพนธ์สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส วรรณกรรมสอนสตรีของไทยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความคาดหวังของสังคมที่มีต่อสตรีไทยและสะท้อนต้นแบบอุดมคติของสตรีไทยอีกด้วย

ในสังคมจีนวรรณกรรมสอนสตรีมีหลายเรื่อง แต่ที่โดดเด่นมีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ เตือนหญิง（女诫）หลุนอี่ว์สำหรับสตรี（女论语）นิวาสศึกษา（内训）และบันทึกสตรีต้นแบบ（女范捷录）(Kunjaetong & Numtong, 2016, p. 53) เรียกรวมว่า “*นารีจตุรปกรณ์*” (女四书) วรรณกรรมกลุ่มนี้ไม่เพียงแต่ได้รับความนิยมในสังคมจีนเท่านั้น แต่ยังได้รับการแปลเป็นภาษาญี่ปุ่นและภาษาเกาหลี ทำให้วรรณคดีกลุ่มนี้กลายเป็นแบบแผนสำหรับการสอนสตรีเอเชียตะวันออก (Sun, 2013) สะท้อนให้เห็นความคาดหวังของสังคมเอเชียตะวันออก โดยเฉพาะสังคมจีนที่มีต่อสตรีอย่างแท้จริง

ในกลุ่มวรรณกรรมสอนสตรีไทยและจีน วรรณกรรมที่เป็นที่รู้จักแพร่หลายคือสุภาษิตสอนหญิง สำนวนที่เคยเชื่อกันว่าเป็นงานประพันธ์ของสุนทรภู่ และ เตือนหญิง (女诫) ซึ่งเป็นผลงานของปานเจา (班昭) ในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออก ในสังคมไทยสุภาษิตสอนหญิง สำนวนของนายภู่เขียนขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีบทที่เป็นวรรคทองและเคยได้รับการคัดเลือกให้เป็นบทอาขยาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสำคัญของวรรณกรรมเรื่องนี้ต่อสังคมไทย เช่น

“มีสลึงพึงประจบให้ครบบาท
อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์
จงมักน้อยกินน้อยค่อยบรรจง
อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน”

(Department of Fine Arts, 2002, p. 370)

ส่วนวรรณกรรมจีนเรื่องเตือนหญิง（女诫）ถือได้ว่าเป็นวรรณกรรมสอนสตรีเรื่องแรกและได้มีการแปลเป็นภาษาอื่น ๆ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ เรื่อง Admonitions for Woman, Lesson For Woman, Woman Percept (Kunjaetong & Numtong, 2016, p. 54) สะท้อนให้เห็นความแพร่หลายและความสำคัญของวรรณกรรมเรื่องนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยและจีนสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมและความเชื่อเกี่ยวกับบทบาทของสตรีในสังคม ซึ่งมีทั้งความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน สิ่งที่เหมือนกันในสังคมไทยและสังคมจีนพบว่า โดยทั่วไปสตรีถูกกำหนดให้มีบทบาทหลักในครอบครัว เช่น การดูแล

บ้านเรือนและเลี้ยงดูบุตร พร้อมทั้งต้องมีคุณธรรม เช่น ความอดทนและความเคารพผู้ใหญ่

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาวรรณกรรมสอนสตรีของจีนพบว่า อาจจะมีกฎเกณฑ์หรือความคาดหวังบางประการที่แตกต่างกัน เช่น การเน้นย้ำให้ภรรยาเชื่อฟังสามี และการได้รับอิทธิพลจากคำสอนในลัทธิขงจื๊อ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่ปรากฏในวรรณกรรมสอนสตรีของจีน ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดคำสอนที่แตกต่างกัน เช่น โครงสร้างทางสังคม และสภาพเศรษฐกิจ ล้วนมีส่วนสำคัญในการกำหนดสถานภาพและบทบาทของสตรีในแต่ละวัฒนธรรมด้วย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมสอนสตรีไทยและจีน เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคำสอนที่เหมือนและแตกต่างกัน และวิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความแตกต่างด้านเนื้อหาในวรรณกรรมคำสอนสตรีไทยและจีนที่มีต่อสังคมโดยผู้วิจัยเลือกศึกษาจากวรรณกรรมไทยเรื่องสุภาษิตสอนหญิง และวรรณกรรมจีนเรื่อง เตือนหญิง (女诫) เนื่องจากเป็นวรรณกรรมสอนสตรีที่เป็นที่รู้จักแพร่หลายและมีความสำคัญต่อสังคมดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า การศึกษาเรื่องสุภาษิตสอนหญิงในวงวิชาการไทย เช่น หนังสือเรื่อง *วรรณคดีสอนหญิงพินิจ* ของ วรรณวิวัฒน์ รัตนลัมภ์ (*Rattanalam,* 2022) ที่แสดงให้เห็นว่า สุภาษิตสอนหญิงเป็นวรรณคดีคำสอนที่รู้จักกันแพร่หลายที่สุดเรื่องหนึ่ง เนื้อหาสะท้อนความคาดหวังต่อผู้หญิงในทุกบทบาทของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นลูก เมีย หรือ แม่ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงถูกกำหนดให้อยู่ในกรอบคุณสมบัติและรูปสมบัติที่ถือกันว่าดีงาม นอกจากนี้การศึกษาเรื่องสุภาษิตสอนหญิงยังปรากฏในงานวิจัยในชั้นเรียน เช่น งานวิจัยเรื่อง *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีเรื่องสุภาษิตสอนหญิงโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบพิพาทเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมการศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6* ของ กัลยรัตน์ แสงแก้ว และทรงภพ ขุนมธุรส (Saengkaew & Khunmathurot, 2023) สะท้อนให้เห็นว่า วรรณคดีเรื่องนี้ยังคงแพร่หลายและเป็นที่รู้จักอย่างดีในสังคมไทย โดยยังคงมีการถ่ายทอดภายในระบบการศึกษาแต่อาจมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการถ่ายทอดให้มีความร่วมสมัยมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในสังคมไทยยังมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุภาษิตสอนหญิงของไทยกับสุภาษิตสอนสตรีของต่างชาติด้วย เช่น บทความเรื่อง *อิทธิพลของสุภาษิตสอนหญิงไทยในสุภาษิตฉบับสตรีเขมร* ของ อุบล เทศทอง (Tedtong, 2000) ที่ชี้ให้เห็นว่า สุภาษิตสอนหญิงของไทยเป็นบ่อเกิดของสุภาษิตสอนหญิงของเขมร รวมทั้งชี้ให้เห็นความสำคัญของวรรณคดีเรื่องนี้ในฐานะมรดกทางภูมิปัญญาของคนในสังคมไทย

ขณะเดียวกัน งานวิจัยบางส่วนยังศึกษาสุภาษิตสอนหญิงรวมถึงวรรณคดีสอนสตรีเรื่องอื่น ๆ ของไทยในมิติที่หลากหลาย ดังตัวอย่าง การศึกษาวรรณคดีสอนสตรีฉบับท้องถิ่นของไทย เช่น งานวิจัยเรื่อง *คุณสมบัติของ “หญิงดี” ใน สุภาษิตสอนหญิงภาคใต้ที่สัมพันธ์กับความคิดความเชื่อทางพระพุทธศาสนา* ของ พัชลินจ์ จีนนุ่น (Jeennoon, 2017) การศึกษาลักษณะร่วมระหว่างวรรณกรรมสอนสตรีของไทยกับสื่อในสังคมไทยร่วมสมัย เช่น บทความเรื่อง *ความคาดหวังที่มีต่อผู้หญิง: จากวรรณกรรมสอนสตรีสู่ละครเรื่องเมียอาชีพ* ของ ชญานนท์ ชมดี และวิเชษฐชาย กมลสัจจะ (Chomdee & Kamonsujja, 2022) งานวิจัยเหล่านี้ได้ชี้ให้เห็นการศึกษาวรรณกรรมสอนสตรีของไทยในมิติต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ส่วนการศึกษาวรรณกรรมสอนสตรีของจีน ผู้วิจัยพบว่า มีงานวิจัยบางส่วนที่ศึกษาวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิง （女诫） เช่น บทความวิจัยเรื่อง *เตือนหญิง: วรรณกรรมสอนสตรีที่ประพันธ์ขึ้นภายใต้วัฒนธรรมขงจื๊อ* ของ รติรัตน์ กุญแจทอง และกนกพร นุ่มทอง (Kunjaetong & Numtong, 2016) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาขงจื๊อและวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิง （女诫） และแสดงให้เห็นบทบาทและการดำรงอยู่ของวรรณกรรมเรื่องนี้ในสังคมจีน ขณะเดียวกันงานวิจัยเรื่อง *ขงจื๊อนิยมและอิทธิพลต่อสตรีในเกาหลีและเวียดนาม* ของ รัญวรัชญ์ พูลศรี, ปพนพัชร์ กอบศิริธีร์วรา,พิสิฐ อำนวยเงินตรา, ลลิดา วิษณุวงศ์ (Poonsri, Kobsirithiwara, Amnuayngerntra, & Wissanuwong, 2020) ศึกษาอิทธิพลของขงจื๊อที่มีต่อสตรีในเกาหลีและเวียดนาม โดยได้เปรียบเทียบวรรณกรรมสอนหญิงเตือนหญิง （女诫） ของปานเจาจากจีน ของชุนฮยางจอนจากเกาหลี และของทวี้เกี่ยวจากเวียดนาม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวการสอนและหลักปฏิบัติสำหรับ

การเป็นภรรยาที่ดีในการครองคู่ชีวิต รวมถึงความซื่อสัตย์ต่อสามีไม่ว่าจะยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ ส่วนบทความวิจัยเรื่อง *คุณค่าสตรีตามแนวคิดปิตาธิปไตยในสังคมศักดินาจีนจากวรรณคดีเรื่อง ความฝันในหอแดง* ของ ภูเทพ ประภากร (Prapagorn, 2021) นำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติและการเป็นภรรยาที่ดีต่อสามี คุณค่าของสตรีในความสัมพันธ์ของสามีกับภรรยา เพื่อช่วยรักษาความมั่นคงของครอบครัว

นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า มีงานวิจัยบางส่วนที่ศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมสอนสตรีชุด “นารีจตุรปกรณ์” （女四书） ซึ่งเป็นกลุ่มวรรณกรรมสอนสตรีที่สำคัญยิ่งของวัฒนธรรมจีน เช่น บทความเรื่อง *The Admonitions for Women* ของ Wing (2003) ชี้ให้เห็นว่า นารีจตุรปกรณ์เป็นผลงานชิ้นสำคัญในวรรณคดีจีน ถึงแม้ว่าเนื้อหาจะมีการสนับสนุนอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ตามแนวคิดขงจื้อ แต่ก็ยังคงสอดแทรกคำสอนที่เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของผู้หญิงในสังคมจีน และยังเป็นการสะท้อนการจำกัดบทบาทของผู้หญิงในสังคมจีนโบราณ และความคาดหวังของสตรีชั้นสูง นอกจากนี้แล้วบทความเรื่อง *Challenging Gendered Social Norms: Educational Insights from Confucian Classics* ของ Tan (2019, pp. 264–267) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและอัตลักษณ์ของผู้หญิงในความคิดของขงจื๊อและศักยภาพของผู้หญิงที่จะเป็นแบบอย่างและปราชญ์ทางศีลธรรม ขณะเดียวกันงานวิจัยเรื่อง *中国古代《女四书》中的女子教育思想研究 (A study on women's educational thought in ancient China's Four Books for Women)* ของ Shi (2008) ได้ชี้ให้เห็นถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์และความสำคัญของการศึกษาสตรียุคใหม่ โดยวิเคราะห์แนวคิดการศึกษาของสตรีจีนโบราณอย่างเป็นกลาง และเชื่อมโยงกับความมั่นคงของครอบครัวสมัยใหม่และการพัฒนาสังคมที่กลมกลืนกัน

การศึกษาเปรียบเทียบวรรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยและจีน แม้จะเคยมีผู้ศึกษามาบ้างแล้ว เช่น บทความวิจัยเรื่อง *การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนสตรีของจีนเรื่อง* N*ǚ* Jiè, Nèi Xùn, N*ǚ* Lúny*u*, N*ǚ*fàn Jiélù *กับวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยในลักษณะเดียวกัน* ของ กฤตพร มานุรัตนวงศ์ และสุรีย์ ชุณหเรืองเดช (Manuratnavong & Chunharuangdej, 2019, pp. 148–184) ที่ศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมสอนสตรีของจีน ทั้ง 4 เรื่อง ในนารีจตุรปกรณ์กับวรรณกรรมสอนหญิงของไทย อย่างไรก็ตาม บทความดังกล่าวเน้นที่การศึกษาแนวคิดเป็นหลัก เห็นได้จากผลการศึกษาที่พบว่าวรรณกรรมสอนสตรีของทั้งสองประเทศเน้นคำสอนให้ผู้หญิงใส่ใจรูปลักษณ์ภายนอกและกิริยาท่าทาง ซึ่งสะท้อนอุดมคติของสตรีในแต่ละสังคม ทำให้ยังไม่เห็นลักษณะเด่นด้านเนื้อหาที่ปรากฏในเตือนหญิง （女诫） และสุภาษิตสอนหญิงมากนัก

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งศึกษาเนื้อหาเป็นหลัก โดยเปรียบเทียบเนื้อหาที่ปรากฏร่วมกันและแตกต่างกันในวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิง （女诫） และสุภาษิตสอนหญิงของไทย อันจะเป็นการศึกษาที่เฉพาะเจาะจง และเพื่อจะวิเคราะห์ว่าปัจจัยใดก่อให้เกิดเนื้อหาที่ปรากฏร่วมกันหรือแตกต่างกัน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับในประเด็นการเปรียบเทียบคำสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมเพื่อพิจารณามุมมองและโลกทัศน์ของสังคมไทยและสังคมจีนที่มีต่อสตรี รวมถึงวิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดลักษณะร่วมและความแตกต่างของคำสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคำสอนสตรีที่ปรากฏในวรรณกรรมสอนสตรีเรื่องสุภาษิตสอนหญิงของไทยและเตือนหญิง （女诫） ของจีน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีวิทยาทางวรรณคดีศึกษา โดยใช้กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) และแนวคิดการวิเคราะห์ความรู้จากการอ่านของรื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (Sajjapan, 2018, pp. 15–36) ได้แก่ การสกัดเนื้อหาสาระจากสิ่งที่อ่านตามประเด็นที่ต้องการ เพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหาในวรรณกรรมสอนสตรี 2 ฉบับ ได้แก่ สุภาษิตสอนหญิง และเตือนหญิง （女诫） นำความรู้และประเด็นที่ได้รับจากการอ่านตัวบทมาศึกษาเปรียบเทียบลักษณะร่วมและความแตกต่างของเนื้อหาในวรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเอกสารหรือตัวบทบทปาฐกถาทางภาษาและวรรณกรรมไทยเป็นหลัก โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ สุภาษิตสอนหญิง ซึ่งเป็นวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และวรรณกรรมสอนสตรีเรื่อง เตือนหญิง （女诫）จากนั้นนำมาวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏ และเปรียบเทียบว่าเนื้อหามีความเหมือนหรือแตกต่างกันในด้านใดบ้าง และแตกต่างกันอย่างไร พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างวรรณกรรมสอนสตรีในสังคมไทยและสังคมจีน และเรียบเรียงผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ วรรณกรรมสอนสตรี 2 ฉบับ ได้แก่ สุภาษิตสอนหญิง และเตือนหญิง （女诫）โดยผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวคิดการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) ซึ่งเป็นแนวทางในการศึกษาความหมายและบริบทของเนื้อหาภายในวรรณกรรม นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังใช้แนวคิดการวิเคราะห์ความรู้จากการอ่านของรื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (Sajjapan, 2018, pp. 15–36) ซึ่งประกอบด้วยการสกัดเนื้อหาสาระจากสิ่งที่อ่านตามประเด็นที่ต้องการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นระบบและสามารถนำมาเปรียบเทียบเชิงลึกได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ผู้วิจัยคัดเลือกวรรณกรรมที่ใช้ในการศึกษา โดยเลือกวรรณกรรมที่เป็นตัวแทนของแนวคิดการสอนสตรีในสังคมไทยและสังคมจีน ได้แก่ สุภาษิตสอนหญิง และเตือนหญิง （女诫）จากนั้นจึงศึกษาภูมิหลังของวรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับ 2) ผู้วิจัยศึกษาและทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) ผู้วิจัยวิเคราะห์บริบททางสังคม วัฒนธรรม และเนื้อหาของวรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับตามแนวคิดการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) และการวิเคราะห์ความรู้จากการอ่าน จากนั้นจึงเปรียบเทียบเนื้อหาสาระตามประเด็นที่ศึกษาเพื่อให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างของเนื้อหาที่ปรากฏในวรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับ และวิเคราะห์ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่อาจมีอิทธิพลต่อการสร้างวรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาของวรรณกรรมสอนสตรีที่คัดเลือกมาตามแนวคิดการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) และการวิเคราะห์ความรู้จากการอ่าน จากนั้นจึงจำแนกเนื้อหาออกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นสำคัญ เช่น การวางตัว การรู้จักคุณค่าในตัวเอง การเอาใจใส่หน้าที่การงาน และการปรนนิบัติสามี แล้วจึงเปรียบเทียบเนื้อหาที่ปรากฏร่วมกันและแตกต่างกัน จากนั้นจึงวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของวรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับ

ผลการวิจัย

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายออกเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่ ภูมิหลังวรรณกรรมสอนสตรีเรื่องสุภาษิตสอนหญิงและเตือนหญิง （女诫）และลักษณะร่วมและความแตกต่างของคำสอนสตรีที่ปรากฏในวรรณกรรมสอนสตรีเรื่องสุภาษิตสอนหญิงและเตือนหญิง（女诫）ดังนี้

1. ภูมิหลังวรรณกรรมสอนสตรีเรื่องสุภาษิตสอนหญิงและเตือนหญิง（女诫）

วรรณกรรมเรื่องสุภาษิตสอนหญิงและเตือนหญิง（女诫）เป็นวรรณกรรมสอนสตรีของสังคมไทยและสังคมจีนตามลำดับ วรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับ เป็นวรรณกรรมที่แพร่หลายและเป็นที่รู้จักในสังคม สุภาษิตสอนหญิงเป็นวรรณกรรมที่เป็นที่รู้จักแพร่หลายในสังคมไทย มีบทร้อยกรองบางบทที่ได้รับการคัดเลือกเป็นบทท่องจำหรือบทอาขยาน ทำให้คนในสังคมไทยคุ้นชินกับวรรณกรรมเล่มนี้ ส่วนวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิง ซึ่งเป็นวรรณกรรมสอนสตรีของจีน เป็นวรรณกรรมเรื่องสำคัญสำหรับสอนสตรีที่อยู่ในกลุ่มวรรณกรรมนารีจตุรปกรณ์ เป็นแบบแผนสำหรับสอนสตรีในเอเชีย ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศหลายภาษา วรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับ มีรายละเอียดและภูมิหลังดังต่อไปนี้

1.1 ภูมิหลังและเนื้อหาโดยสังเขปของวรรณกรรมสอนสตรีเรื่องสุภาษิตสอนหญิง

สุภาษิตสอนหญิง แต่งเป็นกลอนสุภาพจำนวน 201 บท แต่งขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ ปรากฏชื่อผู้แต่งในตอนต้นว่า “ภู่” ดังปรากฏในตัวบทว่า *“ฉันชื่อภู่ผู้ประดิษฐ์*

คิดสนอง ขอประคองคุณใส่ไว้เหนือผม" (Department of Fine Arts, 2002, p. 366) ทำให้เข้าใจกันว่าเป็นผลงานของพระศรีสุนทรโวหาร (ภู่) หรือสุนทรภู่ ตามที่สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่า สุนทรภู่น่าจะแต่งขึ้นเมื่อราวระหว่างปี พ.ศ. 2380–2383 และทรงสันนิษฐานว่า สุนทรภู่น่าจะแต่งขึ้นเพื่อขายเป็นสุภาษิตสอนสตรีทั่วไป (Department of Fine Arts, 2002)

ต่อมามีผู้แย้งว่า กลอนสุภาพสอนสตรีความยาวกว่าสองร้อยบทนี้ไม่ใช่สำนวนของสุนทรภู่ แต่น่าจะเป็นของ "นายภู่" ผู้เป็นกวีร่วมยุคสมัยกับสุนทรภู่ บ้างว่าเป็นศิษย์ของสุนทรภู่ บ้างว่านายภู่นี้เคยเป็นสมภารวัดสระเกศในสมัยรัชกาลที่ 3 และสึกออกมาในสมัยรัชกาลที่ 4 มีทายาทสืบสายต่อมาจนมีนามสกุล "จุลละภมร"

เนื้อหาของสุภาษิตสอนหญิงเริ่มบทประพันธ์ด้วยบทประณามพจน์หรือการกล่าวบูชาพระพุทธเจ้า เพื่อเป็นสิริมงคลตามธรรมเนียมของการแต่งวรรณคดีไทย จากนั้นเริ่มคำสอนด้วยการให้ข้อคิดเตือนใจและหลักการประพฤติตนแก่ผู้หญิงในเรื่องต่าง ๆ มีทั้งข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติ ข้อควรปฏิบัติ เช่น เรื่องของการวางตัว กิริยามารยาท การพูดจา การแต่งกาย การเลือกคู่ครอง การปรนนิบัติสามี ความซื่อสัตย์ต่อสามี การดูแลรักษาบ้านเรือน ความมัธยัสถ์ สอนให้รักนวลสงวนตัวอย่าชิงสุกก่อนห่าม และยังสอนให้มีวิชาความรู้ติดตัว ส่วนที่เป็นข้อห้าม เช่น อย่าทอดทิ้งพ่อแม่ อย่าเล่นการพนัน ห้ามดื่มสุราหรือสูบฝิ่น ห้ามคบชู้สู่ชายเป็นหญิงสองใจ ถ้าทำตามได้ชีวิตก็จะเป็นสุข (Department of Fine Arts, 2002)

1.2 ภูมิหลังและเนื้อหาโดยสังเขปของวรรณกรรมสอนสตรีเรื่องเตือนหญิง（女诫）

วรรณกรรมสอนสตรีในประเทศจีนมีหลายเรื่อง แต่ที่ได้รับความนิยมมากมี 4 เรื่อง ประกอบด้วย เตือนหญิง（女诫）หลุนอี่ว์สำหรับสตรี （女论语）นิวาสศึกษา（内训）และบันทึกสตรีต้นแบบ（女范捷录）ผลงานเหล่านี้รวบรวมโดย 王相 (Wáng Xiáng) บุตรของผู้ประพันธ์บันทึกสตรีต้นแบบ จนกลายเป็นหนังสือชุดเดียวชื่อว่า "นารีจตุรปกรณ์" （女四书）หนังสือเล่มนี้นอกจากจะเป็นที่นิยมในประเทศจีน ยังได้รับการแปลเป็นภาษาเกาหลีและญี่ปุ่น ถือได้ว่าเป็นแบบแผนการสั่งสอนสตรีในเอเชียตะวันออกโดยเฉพาะในสังคมจีน (Kunjaetong & Numtong, 2016, p. 54) นอกจากนี้วรรณกรรมชุดนี้ยังสะท้อนอิทธิพลของลัทธิขงจื๊อที่เน้นความสัมพันธ์ในครอบครัวและการปฏิบัติตนของสตรีในฐานะลูก ภรรยา และมารดา (Sun, 2013)

เตือนหญิง（女诫）เป็นวรรณกรรมสอนสตรีเล่มแรกในชุด นารีจตุรปกรณ์ （女四书） ที่ประพันธ์ขึ้นในสมัยราชวงศ์ฮั่น โดยปานเจา （班昭） นักวิชาการสตรีผู้มีชื่อเสียงในยุคนั้น เตือนหญิง หรือ 女诫 หมายถึงคำเตือนสำหรับสตรี เป็นวรรณกรรมสอนสตรีเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญและได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษในหลายชื่อ เช่น เรื่อง Admonitions For Women โดย Zhang Mingqi เรื่อง Lessons For a Women โดย Nancy Lee Swann เรื่อง Lessons For Women และเรื่อง Women Precept โดย Shi Na เป็นต้น

ปานเจาเกิดในครอบครัวที่มีความรู้และมีชื่อเสียง บิดาของเธอคือปานเปียว （班彪）นักการเมืองและนักประวัติศาสตร์ เธอเริ่มเรียบเรียงพงศาวดารราชวงศ์ฮั่น (汉书） ต่อจากปานกู้ （班固） ผู้เป็นพี่ชายจนเสร็จสิ้น ทำให้ปานเจากลายเป็นนักประวัติศาสตร์หญิงที่สำคัญคนแรกของจีน ชีวิตส่วนตัวของปานเจาดำเนินตามแบบอย่างในปรัชญาขงจื๊ออย่างเคร่งครัด แม้จะต้องเป็นหม้ายตั้งแต่อายุน้อยหลังสมรสเข้าสกุลเฉา แต่เธอยังคงครองตนเป็นหม้ายพรหมจรรย์ ไม่สมรสใหม่ ซึ่งสะท้อนคุณธรรมที่ถ่ายทอดผ่านวรรณกรรม (Kunjaetong & Numtong, 2016)

เนื้อหาวรรณกรรมของเตือนหญิง(女诫) มีทั้งหมด 7 บท ประกอบด้วย บทที่ 1 ถ่อมตน （卑弱） บทที่ 2 ผัวเมีย (夫妇） บทที่ 3 ระวัง （敬慎） บทที่ 4 คุณลักษณะหญิง (妇行） บทที่ 5 ตั้งมั่น （专心） บทที่ 6 ว่าง่าย （曲从） และบทที่ 7 น้องผัว （叔妹）(Kunjaetong & Numtong, 2016) โดยเนื้อหามักเน้นถึงการปลูกฝังค่านิยมและคุณธรรมที่เหมาะสมสำหรับสตรีภายใต้อิทธิพลของแนวคิดขงจื๊อ ซึ่งต้องการสอนบทบาทของสตรีทั้งในฐานะลูกสาว ภรรยา และมารดา โดยใช้แนวคิดขงจื๊อเพื่อสร้างกฎเกณฑ์ทางสังคมที่สตรีควรปฏิบัติตาม ซึ่งกลายเป็นมาตรฐานที่สืบทอดในหลายประเทศแถบเอเชียตะวันออก เช่น เกาหลีและญี่ปุ่นในยุคต่อมา

กล่าวโดยสรุป วรรณกรรมเรื่องสุภาษิตสอนหญิงและเตือนหญิง（女诫）เนื้อหาเกี่ยวกับการสั่งสอนสตรี โดยเรื่องสุภาษิตสอนหญิงเป็นวรรณกรรมไทย มีเนื้อหากล่าวถึงข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติของสตรีที่ควรปฏิบัติต่อตนเอง สามี ครอบครัว และผู้อื่น เพื่อชีวิตครอบครัวและภาพลักษณ์ของความเป็นหญิงที่ดี หากปฏิบัติตามคำสอนดังกล่าวชีวิตก็จะประสบแต่ความสุข ส่วนเตือนหญิงเป็นวรรณกรรมที่มุ่งเน้นปลูกฝังค่านิยมสำหรับสตรี เน้นสอนสตรีทั้งในฐานะของลูกสาว ฐานะภรรยา และฐานะมารดา เพื่อเป็นแบบแผนและแนวทางปฏิบัติให้ถูกต้องตามครรลองคลองธรรม คำสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับ มีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกันและส่วนที่แตกต่างกันอันเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ ดังที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวต่อไป

2. ลักษณะร่วมและความแตกต่างของคำสอนสตรีที่ปรากฏในวรรณกรรมสอนสตรีเรื่องสุภาษิตสอนหญิงและเตือนหญิง (女诫)

จากการศึกษาวรรณกรรมสอนสตรีทั้ง 2 ฉบับ คือ สุภาษิตสอนหญิงและเตือนหญิง（女诫）ผู้วิจัยพบว่า วรรณกรรมสอนสตรีทั้ง 2 ฉบับ ปรากฏคำสอนที่มีร่วมกันและแตกต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 คำสอนที่ปรากฏร่วมกัน

คำสอนที่ปรากฏร่วมกันทั้งในวรรณกรรมเรื่องสุภาษิตสอนหญิงและเตือนหญิง（女诫）ปรากฏ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางตัวให้เหมาะกับกาลเทศะ ด้านการรู้จักคุณค่าในตัวเอง ด้านการปฏิบัติตนต่อญาติมิตร ด้านการรู้จักประมาณตน ด้านความเอาใจใส่ต่อหน้าที่การงาน และด้านการปฏิบัติตนต่อสามี มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 การวางตัวให้เหมาะกับกาลเทศะ

วรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับ ปรากฏคำสอนเกี่ยวกับการวางตัวให้เหมาะกับกาลเทศะ ทั้งเรื่องกิริยามารยาทที่สตรีพึงมี การระมัดระวังเรื่องคำพูด การแต่งกาย และการแต่งหน้า ตลอดจนการปฏิบัติตัวให้เหมาะสมกับกาลเทศะเมื่อต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม อย่าทำเจ้าชู้อย่าคบชู้

ในเรื่องกิริยามารยาทที่สตรีพึงมี สุภาษิตสอนหญิงมุ่งเน้นเรื่องให้ระมัดระวังกิริยามารยาทในด้านการเดิน การนั่ง การยืน ให้มีความระมัดระวัง สุขุม มีสติรู้ตัวอยู่เสมอ เพราะหากพลาดพลั้งเสียกิริยาจะทำให้เป็นที่อับอายต่อผู้คนที่พบเห็นได้ ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

เมื่อจะจรนอนเดินดำเนินนั่ง
จงระวังในจิตขนิษฐา
อย่าเหม่อเมินเดินให้ดีมีอาฌา
แม้นพลั้งพลาดบาทาจะอายคน

(Department of Fine Arts, 2002, p. 372)

สอดคล้องกับคำสอนที่ปรากฏในเตือนหญิง ซึ่งสอนให้สตรีมีความสงบเยือกเย็นในจิตใจ เน้นย้ำพฤติกรรมและคุณธรรมที่พึงมีของสตรีในค่านิยมดั้งเดิม ซึ่งรวมถึงความสงบเรียบร้อย สุขุม ซื่อสัตย์ และสำรวมในกิริยามารยาท ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

清闲贞静，守节整齐，
行己有耻，动静有法，
是谓妇德。

(Wang & Jian, 2011, p. 12)

(หมายถึง รู้จักความสงบเยือกเย็น ความมั่นคงและสุขุม การรักษาความซื่อสัตย์และความเรียบร้อย ประพฤติตนด้วยความละอายต่อความผิด และสำรวมในทุกการกระทำทั้งขณะเคลื่อนไหวและหยุดนิ่ง นี่คือสิ่งที่เรียกว่าคุณธรรมของสตรี)

ในเรื่องการระมัดระวังเรื่องคำพูดที่สตรีพึงปฏิบัติ สุภาษิตสอนหญิงมุ่งเน้นเรื่องการพูด การพูดให้เป็นคนที่น่าเชื่อถือ โดยสอนสตรีไม่ให้เป็นคนพูดเพ้อเจ้อ ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

อย่าพูดเพ้อเจ้อไปไม่สู้ดี
เหย้าเรือนมีกลับมาจึงหารือ

(Department of Fine Arts, 2002, p. 372)

นอกจากนี้ยังสอนว่า สตรีถ้าพูดจาดี คนก็จะรักใคร่เมตตา ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

เป็นมนุษย์สุดนิยมเพียงลมปาก
จะได้ยากโหยหิวเพราะชิวหา
แม้นพูดดีมีคนเขาเมตตา
จะพูดจาจงพิเคราะห์ให้เหมาะความ

(Department of Fine Arts, 2002 , p. 380)

ขณะเดียวกันยังปรากฏคำสอนเพื่อเตือนสตรีให้รู้จักระมัดระวังคำพูด อย่าพูดมาก อย่าเปิดเผยความลับหรือสิ่งที่ไม่ควรเผยแพร่แก่คนภายนอก ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

จะพูดจาสารพัดประหยัดปาก
อย่าพูดมากเติมต่อซึ่งข้อขำ
ความสิ่งไรในจิตจงปิดงำ
อย่าควรนำแนะออกไปนอกเรือน

(Department of Fine Arts, 2002, p. 367)

ส่วนในวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิง มีคำสอนที่สื่อถึงค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับความสุภาพและความเหมาะสมในคำพูดของสตรีมากกว่าความสามารถในการใช้วาจาเพื่อเอาชนะผู้อื่นหรือพูดจาอย่างคมคาย ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

妇言，不必辩口利辞也。

(Wang & Jian, 2011, p. 11)

(หมายถึงผู้หญิงควรพูดจาอย่างระมัดระวังและไม่พูดสิ่งที่ทำร้ายจิตใจผู้อื่น)

ในเรื่องการแต่งกายและการแต่งหน้า สุภาษิตสอนหญิงสอนไว้ว่า จะแต่งกายใดควรให้พอเหมาะพอควร แต่งแต่พองาม ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

จะนุ่งห่มดูพอสมศักดิ์สงวน
ให้สมควรรับพักตร์ตามศักดิ์ศรี
จะผัดหน้าทาแป้งแต่งอินทรีย์
ดูฉวีผิวเนื้ออย่าเหลือเกิน

(Department of Fine Arts, 2002, p. 372)

นอกจากนี้ยังปรากฏคำสอนเกี่ยวกับการแต่งกาย ให้เหมาะสมกับกาลเทศะ การแต่งกายให้งามหรือแต่งหน้าควรมีโอกาสและจังหวะ ไม่แต่งพร่ำเพรื่อ ดังคำสอนที่ว่า

จะแต่งตัวก็อย่ามัวแต่การแต่ง
อย่าทาแป้งจับกระเหม่าเข้าจนเหลิง

(Department of Fine Arts, 2002, p. 372)

และ

เมื่อยามตรุษยามสงกรานต์มีงานหลวง
แต่งให้งามตามกระทรวงหาว่าไม่
ครั้นสิ้นเขตเทศกาลทำงานไป
อย่าร่ำไรผัดหน้าทั้งตาปี

(Department of Fine Arts, 2002, p. 372)

ส่วนในวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิงสอนว่าให้สตรีแต่งกายและแต่งหน้าให้เหมาะสม เป็นการสื่อว่าความงามที่แท้จริงของผู้หญิงไม่ได้อยู่ที่รูปลักษณ์ภายนอกหรือสีสันบนใบหน้า แต่ยังอาจรวมถึงคุณสมบัติภายใน เช่น คุณธรรม ความเฉลียวฉลาด หรือความมีเสน่ห์ในแบบอื่น ๆ ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

妇容，不必颜色美丽也。

(Wang & Jian, 2011, p. 11)

(หมายถึงผู้หญิงไม่จำเป็นต้องสวยโดดเด่นเสมอไป)

ส่วนในเรื่องการปฏิบัติตัวให้เหมาะสมกับกาลเทศะเมื่อต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม สุภาษิตสอนหญิงมุ่งเน้นเกี่ยวกับการสอนให้สตรีรู้จักระมัดระวังกิริยาอาการ อย่ายุ่งก้าวก่ายในกิจที่ไม่ใช่ของตนจนเกินไป และรู้จักพอประมาณ ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

อนึ่งเนตรอย่าสังเกตให้เกินนัก
จงรู้จักอาการประมาณหมาย

(Department of Fine Arts, 2002, p. 367)

ส่วนในวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิงสะท้อนถึงบทบาทและความรับผิดชอบในชีวิตประจำวันของสตรีในบริบทดั้งเดิม โดยเน้นความขยันขันแข็ง ความเหมาะสม และการจัดการงานบ้านเพื่อดูแลครอบครัวและแขกอย่างดี ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

专心纺绩，不好戏笑，洁齐酒食，以奉宾客，是谓妇功。

(Wang & Jian, 2011, p. 12)

(หมายถึง หญิงสาวควรมุ่งมั่นในงานทอผ้า ไม่หลงระเริงกับการล้อเล่นและสนุกสนาน ควรรักษาความสะอาดและความเรียบร้อยของอาหารและเครื่องดื่ม พร้อมต้อนรับแขกด้วยความเหมาะสม)

ในเรื่องพฤติกรรมของสตรีในการไม่ประพฤติตนเจ้าชู้ หรือคบชู้สู่ชาย สุภาษิตสอนหญิงมุ่งเน้นเรื่องอย่าคบชู้ อย่าหลายใจ ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

อย่าจับปลาสองหัตถ์จะพลัดพลาด
จับให้คงลงให้ขาดว่าเป็นผัว
จึงนับว่าคนดีไม่มีมัว
ถ้าชายชั่วร้างไปมิใช่ชาย

(Department of Fine Arts, 2002, p. 377)

ส่วนในวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิงต้องการสื่อถึงคุณค่าของความซื่อตรงและความจริงใจ โดยปฏิเสธการใช้เล่ห์เหลี่ยมหรือการประจบเพื่อแสวงหาความสัมพันธ์หรือประโยชน์ส่วนตน แต่เน้นการรักษาความถูกต้องและจริงใจในจิตใจและการกระทำ ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

然所求者，亦非谓佞媚苟亲也，固莫若专心正色。

(Wang & Jian, 2011, p. 14)

(หมายถึง สิ่งที่ผู้หญิงควรแสวงหาไม่ใช่การใช้คำประจบสอพลอหรือวิธีการที่ไม่เหมาะสมเพื่อให้ได้รับความใกล้ชิด แต่สิ่งสำคัญที่สุดคือการรักษาความมุ่งมั่นและท่าทีที่ซื่อสัตย์ (正直))

2.1.2 การรู้จักคุณค่าในตัวเอง

วรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับ ปรากฏคำสอนเกี่ยวกับการรู้จักคุณค่าในตัวเอง วางตัวให้เหมาะสม ทั้งเรื่องการรู้จักดูแลตัวเอง และรู้จักรักนวลสงวนตัว

ในเรื่องการรู้จักคุณค่าในตัวเอง สุภาษิตสอนหญิงมุ่งเน้นให้สตรีรู้จักความสำคัญของการดูแลตัวเอง โดยการรักษาความประพฤติที่ดีและการดูแลตัวเองอย่างเหมาะสมจะช่วยให้มีความสำเร็จและมีคุณค่าทางสังคม ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

ผู้ใดเกิดเป็นสตรีอันมีศักดิ์
บำรุงรักกายไว้ให้เป็นผล

(Department of Fine Arts, 2002, p. 366)

ส่วนในวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิงเป็นการสื่อถึงคุณสมบัติสำคัญทั้งสี่ประการที่ผู้หญิงในค่านิยมดั้งเดิมควรมี ได้แก่ ความประพฤติอันดีงาม การพูดจาที่เหมาะสม ความงามที่เหมาะสม และความรับผิดชอบในงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับครอบครัว ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

一曰妇德，二曰妇言，三曰妇容，四曰妇功。

(Wang & Jian, 2011, p. 11)

(หมายถึง ประการแรก หญิงสาวควรรักษาจิตใจให้บริสุทธิ์และสงบ ยึดมั่นในศีลธรรม ประการที่สอง การพูดจาของหญิงสาวควรเลือกเฟ้น ไม่พูดคำหยาบคายหรือไม่สุภาพ และควรเลือกเวลาที่เหมาะสมในการพูด ประการที่สาม รูปลักษณ์ของหญิงสาว ควรขยันในการดูแลความสะอาด รักษาเสื้อผ้าให้สะอาดและแต่งกายให้เหมาะสม และประการที่สี่ หญิงสาวควรมุ่งมั่นในงานบ้าน งานทอผ้า และควรเตรียมอาหารและเครื่องดื่มที่สะอาดเรียบร้อยไว้รับรองแขกอย่างเหมาะสม)

ในเรื่องให้รู้จักรักนวลสงวนตัว สุภาษิตสอนหญิงมุ่งเน้นความมีศีลธรรมของสตรี อย่าหลงไปกับสิ่งที่ไม่ดี จดจำคำสอนที่ดีจากผู้ใหญ่ อย่าทำอะไรด้วยความรีบร้อน เพราะอาจนำไปสู่ผลเสีย ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

จงรักนวลสงวนงามห้ามใจไว้
อย่าหลงใหลจำคำที่ร่ำสอน
คิดถึงหน้าบิดาแลมารดร
อย่ารีบร้อนเร็วนักมักไม่ดี

(Department of Fine Arts, 2002, p. 370)

ส่วนในวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิงเป็นคำสอนที่สะท้อนถึงค่านิยมและกฎเกณฑ์ทางสังคมดั้งเดิมที่มีความแตกต่างระหว่างบทบาทและสิทธิของชายและหญิง โดยเฉพาะในเรื่องการสมรสและการแต่งงานใหม่ ซึ่งชายมีเสรีภาพมากกว่าในบริบทสังคมดั้งเดิม ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

夫有再娶之义，妇无二适之文。

(Wang & Jian, 2011, p. 13)

(หมายถึง ชายสามารถแต่งงานใหม่ได้ แต่หญิงไม่สามารถแต่งงานใหม่ได้)

2.1.3 การปฏิบัติตนต่อญาติมิตร

วรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับ ปรากฏคำสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่อญาติมิตร ทั้งเรื่องควรเคารพ รู้บุญคุณ มีความกตัญญูต่อบิดามารดา และการปฏิบัติตนต่อผู้ใหญ่ที่พึงมีและควรปฏิบัติ

ในเรื่องความเคารพ รู้บุญคุณ มีความกตัญญูต่อบิดามารดา และการปฏิบัติตนต่อผู้ใหญ่ที่พึงมีและควรปฏิบัติ สุภาษิตสอนหญิงมุ่งเน้นถึงการแสดงความเคารพและความมีมารยาทต่อผู้ใหญ่หรือผู้อื่นในสังคม โดยไม่ควรกระทำท่าทางที่ไม่สุภาพหรือดูไม่เหมาะสมในสถานการณ์ที่ควรแสดงความเคารพ ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

เห็นผู้ใหญ่ฤาใครเขานั่งแน่น
อย่าไกวแขนปัดเช่นไม่เห็นหน

(Department of Fine Arts, 2002 , p. 372)

ส่วนวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิงสะท้อนถึงแนวคิดค่านิยมดั้งเดิมที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างสะใภ้กับพ่อแม่สามี โดยเน้นถึงการปรับตัวและความอ่อนน้อมเพื่อรักษาความกลมเกลียวในครอบครัว ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

然则舅姑之心奈何？固莫尚于曲从矣。

(Wang & Jian, 2011, p. 16)

(หมายถึง แล้วจะทำอย่างไรจึงจะเอาชนะใจพ่อแม่สามีได้ สิ่งสำคัญที่สุดคือการเรียนรู้ที่จะยอมตามและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ซึ่งเรียกกันว่า “การยอมโอนอ่อน”)

2.1.4 การรู้จักประมาณตน

วรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับ ปรากฏคำสอนเกี่ยวกับการรู้จักประมาณตน ทั้งเรื่องการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ประมาณตนและถ่อมตน และเรื่องการอย่าโอ้อวดตน

ในเรื่องการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ประมาณตนและถ่อมตน สุภาษิตสอนหญิงมุ่งเน้นเรื่องการรู้จักสถานะของตัวเองและการประพฤติตัวให้เหมาะสมกับฐานะ ไม่พยายามทำตัวสูงส่งเกินกว่าความเป็นจริง เพราะการกระทำดังกล่าวจะทำให้ผู้คนรังเกียจ ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

อันตัวต่ำแล้วอย่าทำให้เกินศักดิ์
เขาจะมักเหม็นปากเหมือนซากผี
เปรียบเหมือนเกลือเจือปนกับชลธี
มันก็มีแต่จะจืดไม่ยืดยาว

(Department of Fine Arts, 2002, p. 375)

ส่วนในวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิงสะท้อนถึงการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ในค่านิยมดั้งเดิม โดยการกระทำดังกล่าวถูกใช้เพื่อแสดงถึงการยอมรับสถานะที่ต่ำกว่า หรือเพื่อเน้นความเคารพและความอ่อนน้อมต่อผู้ที่มีสถานะสูงกว่าในระบบลำดับชั้นทางสังคม ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

古者生女三日, 卧之床下, 弄之瓦砖, 而斋告焉。卧之床下, 明其卑弱, 主下人也。弄之瓦砖, 明其习劳, 主执勤也。斋告先君, 明当主继祭祀也。三者盖女人之常道, 礼法之典教矣

(Wang & Jian, 2011, p. 5)

(หมายถึง สตรีควรนอนใต้เตียงและมีเครื่องเคลือบข้างกายเพื่อแสดงให้เห็นถึงความถ่อมตน)

สอดคล้องกับที่ รติรัตน์ กุญแจทอง และกนกพร นุ่มทอง (Kunjaetong & Numtong, 2016, p. 60) ได้กล่าวไว้ว่า คำประพันธ์บทดังกล่าวหมายถึง แต่ก่อนเด็กหญิงเกิดมาได้สามวัน ให้นอนใต้เตียง ให้เครื่องเคลือบเธอแล้วเร่งบอกวิญญาณบรรพบุรุษ การให้นอนใต้เตียงเพื่อให้รู้จักถ่อมตน รู้ว่าตนฐานะต่ำ การให้เครื่องเคลือบเพื่อให้รู้กิจของสตรีเรียนรู้งานบ้าน การบอกวิญญาณบรรพบุรุษเพื่อให้รู้ว่าเธอจะเป็นผู้สานต่อการเซ่นไหว้ สามสิ่งนี้คือพื้นฐานแห่งหญิง เป็นมารยาทดั้งเดิม

ส่วนเรื่องอย่าโอ้อวด สุภาษิตสอนหญิงมุ่งเน้นถึงลักษณะของคนที่ไม่ยอมรับคำแนะนำหรือคำเตือนจากผู้อื่น มองตัวเองเป็นผู้ที่มีความรู้หรือความสามารถเหนือกว่า และพยายามแสดงออกเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากคนรอบข้างโดยไม่คำนึงถึงมารยาทหรือความเหมาะสม ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

ใครจะห้ามปรามไว้ก็ไม่ฟัง
ทำส่งเสียงเถียงดังให้กราดเกรี้ยว
ถือว่าตนเปรื่องฉลาดปราชญ์ประเปรียว
ประจบเที่ยวรู้จักทุกพักตรา

(Department of Fine Arts, 2002, p. 374)

ส่วนในวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิงสื่อถึงคุณสมบัติที่พึงประสงค์ในสตรีตามค่านิยมดั้งเดิม โดยเน้นความสำรวม สุขุม และการปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัวอย่างเหมาะสม ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

正色端操，以事夫主，清静自守，无好戏笑。

(Wang & Jian, 2011, p. 6)

(หมายถึง ผู้หญิงควรรักษารูปลักษณ์ที่สง่างามและพฤติกรรมที่ซื่อตรงเพื่อรับใช้สามี รักษาจิตใจให้บริสุทธิ์และมีความเคารพตนเอง ไม่หมกมุ่นกับการเล่นสนุกและเสียงหัวเราะ)

2.1.5 การเอาใจใส่ในหน้าที่การงาน

วรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับ ปรากฏคำสอนเกี่ยวกับการเอาใจใส่ในหน้าที่การงาน ทั้งเรื่องอย่าเกียจคร้าน รู้จักการบ้านการเรือน หน้าที่ และอย่านอนตื่นสาย

ในเรื่องอย่าเกียจคร้าน รู้จักการบ้านการเรือนหน้าที่ สุภาษิตสอนหญิงมุ่งเน้นถึงความสำคัญของการทำงานหนักและการมีความรับผิดชอบในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะในบทบาทของสตรีที่การตั้งใจและทำหน้าที่ให้ดีที่สุดจะนำไปสู่ความสำเร็จและความมั่งคั่งในชีวิต ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

อย่าเกียจคร้านการสตรีจงนิยม
จะอุดมสินทรัพย์ไม่อับจน

(Department of Fine Arts, 2002, p. 370)

ส่วนในวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิงเป็นการสะท้อนถึงความขยันขันแข็งและความรับผิดชอบในการทำงานและการดูแลกิจวัตรประจำวัน โดยเน้นถึงความตั้งใจในการทำงานให้สำเร็จและการจัดระเบียบที่ดี ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

晚寝早作，勿惮夙夜，执务私事，不辞剧易，所作必成，手迹整理，是谓执勤也。

(Wang & Jian, 2011, p. 6)

(หมายถึง การนอนดึกตื่นเช้า ไม่กลัวการทำงานหนักตั้งแต่เช้าจรดค่ำ รับผิดชอบงานบ้านไม่หลีกเลี่ยงงานที่ยากหรือง่าย และทำให้แน่ใจว่าสิ่งที่ทำจะเสร็จสมบูรณ์ ดูแลงานบ้านด้วยตัวเอง นี่คือสิ่งที่เรียกว่า ความขยันขันแข็ง)

ในเรื่องอย่านอนตื่นสาย สุภาษิตสอนหญิงมุ่งเน้นเรื่องให้ระมัดระวังและไม่ละเลยความรับผิดชอบ ไม่ว่าจะไปนอนที่ไหน อย่าลืมตัวและหลับลึกจนเกินไปจนไม่รู้ตัวดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

แม้นสมรจะไปนอนที่เรือนไหน
อย่าหลับไหลลืมกายจนสายสาง

(Department of Fine Arts, 2002, p. 372)

ส่วนในวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิงสื่อถึงความมุ่งมั่นและความขยันในการทำงานหรือการปฏิบัติหน้าที่ โดยไม่ยอมให้ความยากลำบากหรือเวลาที่ยาวนานเป็นอุปสรรคในการทำงาน ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

晚寝早作，勿惮夙夜。

(Wang & Jian, 2011, p.6)

(หมายถึง การนอนดึกตื่นเช้า ไม่กลัวความเหนื่อยยากทั้งเช้าและเย็น)

2.1.6 การปฏิบัติตนต่อสามี

วรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับ ปรากฏคำสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่อสามี

ในเรื่องการปฏิบัติตนต่อสามีที่ดี สุภาษิตสอนหญิงมุ่งเน้นเรื่องจะมีคู่ก็ให้รู้ปรนนิบัติ ควรรู้จักการดูแลและให้ความเคารพกัน โดยการดูแลและเอาใจใส่ซึ่งกันและกันอย่างจริงใจจะช่วยให้ความสัมพันธ์ยั่งยืนและมีความสุข ดังปรากฏในตัวบทว่า

จะมีคู่ก็ให้รู้ปรนนิบัติ
จงซื่อสัตย์สุจริตจิตถนอม

(Department of Fine Arts, 2002, p. 378)

ส่วนในวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิงเน้นถึงความสำคัญของความรับผิดชอบและความสามารถของทั้งสามีและภรรยาในการดูแลและสนับสนุนกันและกันในครอบครัว โดยกล่าวถึงความสัมพันธ์ที่สมดุลและการประพฤติตนตามหน้าที่ของทั้งสองฝ่าย ดังที่ปรากฏในตัวบทว่า

夫不贤，则无以御妇；妇不贤，则无以事夫。夫不御妇，则威仪废缺；妇不事夫，则义理堕阙。方斯二事，其用一也。

(Wang & Jian, 2011, p. 7)

(หมายถึง หากสามีไม่เก่งกาจ ก็ไม่สามารถบริหารจัดการภรรยาได้ หากภรรยาไม่เก่งกาจ ก็ไม่สามารถรับใช้สามีได้ หากสามีไม่สามารถบริหารจัดการภรรยาได้ ก็จะสูญเสียอำนาจและมารยาท หากภรรยาไม่สามารถรับใช้สามีได้ ก็จะสูญเสียคุณธรรมและความมีเหตุผล ทั้งสองสิ่งนี้จริง ๆ แล้วมีผลเหมือนกัน)

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาเปรียบเทียบคำสอนสำหรับสตรีที่ปรากฏในวรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับ ผู้วิจัยพบคำสอนที่ปรากฏร่วมกัน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางตัวให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ด้านการรู้จักคุณค่าในตัวเอง ด้านการปฏิบัติตนต่อญาติมิตร ด้านการรู้จักประมาณตน ด้านการเอาใจใส่ในหน้าที่การงาน และด้านการปฏิบัติตนต่อสามี ขณะเดียวกันในวรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับก็ปรากฏคำสอนที่แตกต่างกันเล็กน้อยดังที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวต่อไป

2.2 คำสอนที่แตกต่างกัน

จากการศึกษาวิเคราะห์ผู้วิจัยพบว่า มีคำสอนบางประการที่แตกต่างกันในวรรณกรรมทั้ง 2 เรื่อง กล่าวคือ คำสอนบางเรื่องปรากฏเฉพาะในสุภาษิตสอนหญิงเท่านั้น ได้แก่ การสอนให้สตรีพึงระมัดระวังในการคบคน การสอนให้สตรีไม่หลงใหลในสิ่งมัวเมา การสอนให้สตรีรู้จักขวนขวายหาความรู้ และการสอนให้สตรีรู้จักประหยัดอดออม ส่วนคำสอนที่ปรากฏเฉพาะในวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิง (女诫) ได้แก่ การสอนสิ่งที่สตรีพึงปฏิบัติต่อบุตรในฐานะมารดา และการสอนการครองเรือนตามหลักปรัชญาขงจื๊อ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 คำสอนที่ปรากฏเฉพาะสุภาษิตสอนหญิง

จากการศึกษาพบว่า คำสอนที่ปรากฏเฉพาะในสุภาษิตสอนหญิง แต่ไม่ปรากฏในเตือนหญิง มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการระมัดระวังในการคบคน ด้านการไม่หลงใหลในสิ่งมัวเมา ด้านการขวนขวายหาความรู้ และด้านการประหยัดอดออม มีรายละเอียดดังนี้

1) การระมัดระวังตัวในการคบคน

ในวรรณกรรมสอนสตรีของไทยกล่าวเตือนสตรีให้ระมัดระวังการคบคน เช่น การไม่ไว้วางใจแม่สื่อแม่ชักเนื่องจากเป็นผู้ที่มักจะพูดทุกย่างเพื่อให้ได้ตามความประสงค์ของตนเอง ดังคำสอนที่กล่าวไว้ว่า “อันแม่สื่ออย่าได้ถือเป็นบรรทัด สารพัดเขาจะพูดนี้สุดอย่าง” (Department of Fine Arts, 2002) นอกจากนี้ยังปรากฏคำสอนเกี่ยวกับการเตือนไม่ให้หลงในคารมของผู้ชาย ไม่ให้เพลิดเพลินไปกับคำหวาน พึงระมัดระวังตัวอยู่เสมอ ดังคำสอนที่ว่า

อันคำคมลมบุรุษนั้นสุดกล้า
เขาย่อมว่ารสลิ้นนี้กินหวาน
จงระวังตั้งมั่นในสันดาน
อย่าลนลานหลงละเลิงด้วยเชิงชาย

(Department of Fine Arts, 2002, p. 369)

นอกจากนี้ยังปรากฏคำสอนที่เตือนไม่ให้ผู้หญิงคบผู้หญิงไม่ดีด้วย โดยเฉพาะผู้หญิงที่ชอบแต่งตัวและมีจริตเกินงาม ดังคำสอนที่ว่า

อย่าคบพวกหญิงพาลสันดานชั่ว
ที่แต่งตัวไว้จริตผิดกระสวน

(Department of Fine Arts, 2002, p. 373)

2) การไม่หลงใหลในสิ่งมัวเมา

ในสุภาษิตสอนหญิงปรากฏเนื้อหาที่สอนสตรีไม่ให้หลงใหลในสิ่งมัวเมา สุรา ยาเสพติด สอนไม่ให้สตรีลุ่มหลงในอบายมุข ตลอดจนสูบฝิ่น ดังตัวบทที่กล่าวถึงลักษณะของสตรีที่ไม่ดีว่า

ลงสูบฝิ่นกินเหล้าอยู่เมามาย
ไม่เสียดายอินทรีย์เท่าขี้เล็บ

(Department of Fine Arts, 2002, p. 374)

หมายถึง ผู้หญิงที่ไม่ดี มักมัวเมาลุ่มหลงดื่มเหล้า สูบฝิ่น และไม่รักนวลสงวนตัว สอดคล้องกับบริบทสังคมต้นรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะสมัยรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นช่วงที่มีการปราบปรามฝิ่นอย่างรุนแรงในสยาม เนื่องจากคนจีนเข้ามาค้าขายในเมืองไทยมากขึ้น และมีการลักลอบนำฝิ่นเข้ามาในเมืองไทยด้วยเรือสินค้าต่าง ๆ จึงเป็นเหตุให้การเสพฝิ่นระบาดยิ่งขึ้นไปอีก ในสมัยนั้นจึงได้ปราบปรามผู้ค้าและผู้เสพฝิ่นหนักยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะของคำสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมสอนหญิงของไทย เนื่องจากมีความสอดคล้องกับสภาพสังคมในขณะนั้น

นอกจากนี้ยังปรากฏคำสอนที่กล่าวถึงสตรีที่ไม่ดีว่าเป็นพวกชอบดูการละเล่นและการเที่ยวกลางคืน ซึ่งเป็นคำสอนในอบายมุข 6 ตามหลักพุทธศาสนา โดยคำสอนกล่าวว่า ผู้หญิงไม่ดีมักชอบเที่ยวดูการละเล่น ดูการละคร ชอบความครื้นเครง และเที่ยวกลางคืน ดังนี้

ครั้นได้ยินเสียงกลองมาก้องหู
ยังไม่รู้เนื้อความเที่ยวถามหา
วันนี้มีละครใครที่ไหนนา
แม้นรู้ว่าเจ้ากรับเต้นหรับไป

(Department of Fine Arts, 2002, p. 373)

และ

บ้างก็รักข้างนักเลงเล่นเครงครื้น
เที่ยวกลางคืนคบเพื่อนเดือนหงายหงาย

(Department of Fine Arts, 2002, p. 373)

3) การขวนขวายหาความรู้

ในสุภาษิตสอนหญิงปรากฏคำสอนที่แนะนำให้สตรีหมั่นขวนขวายหาความรู้เป็นวิชาสำหรับประดับตัว อย่าทำตัวเหมือนสตรีที่ไร้ค่า ทำตัวเอะอะเสียงดังเสมือนสตรีที่ไม่ได้รับการศึกษา ดังที่ตัวบทได้กล่าวไว้ว่า

การวิชาหาประดับสำหรับร่าง
อย่าเอาอย่างหญิงโกงที่โฉงเฉง

(Department of Fine Arts, 2002, p. 373)

นอกจากนี้ ยังมีคำสอนที่สอนว่า ไม่เพียงแต่ต้องมีความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น แต่ยังต้องมีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ อย่างละเอียดลึกซึ้ง เพื่อภายภาคหน้าจะได้เป็นเจ้าคนนายคน หากเป็นเจ้านายคนแล้วไม่มีวิชาติดตัวหรือโง่เง่า อาจทำให้ลูกน้องหรือผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาขาดความยำเกรงได้ ดังคำสอนที่ว่า

รู้วิชาก็ให้รู้เป็นครูเขา
จึงจะเบาแรงตนเร่งขวนขวาย
มีข้าไทใช้สอยค่อยสบาย
ตัวเป็นนายโง่เง่าบ่าวไม่เกรง
(Department of Fine Arts, 2002, p. 373)

4) การรู้จักประหยัด

ในสุภาษิตสอนหญิงปรากฏคำสอนที่แนะนำให้สตรีรู้จักประหยัดอดออม หากสิ่งใดประหยัดได้ก็ควรประหยัด ของกินของใช้สิ่งใดไม่ควรซื้อก็ควรเก็บหอมรอมริบเงินไว้ ดังคำสอนที่ว่า

ไม่ควรซื้อก็อย่าไปพิไรซื้อ
ให้เป็นมื้อเป็นคราวทั้งคาวหวาน
(Department of Fine Arts, 2002, p. 370)

นอกจากนี้ยังปรากฏคำสอนเกี่ยวกับการแนะนำให้สตรีรู้จักประหยัดทรัพย์สินเงินทองอย่าเที่ยวแจกจ่ายจนเกินพอดี ไม่เช่นนั้นอาจนำพามาซึ่งความฉิบหายได้ สอดคล้องกับสำนวนที่ว่า “เกี่ยวแฝกมุงป่า” หมายถึง ทำอะไรเกินความสามารถของตน (Royal Society of Thailand. (2011) ดังคำสอนที่ว่า

อย่าอวดดีมีทรัพย์เที่ยวจับแจก
ทำเกี่ยวแฝกมุงป่าพาฉิบหาย
(Department of Fine Arts, 2002 , p. 373)

ขณะเดียวกันยังปรากฏคำสอนที่สอนให้สตรีมีความมักน้อยกินน้อย รู้จักจับจ่ายใช้สอย หากไม่รู้จักประหยัดอาจทำให้ในอนาคตเกิดความยากจนได้ ดังคำสอนที่ว่า

มีสลึงพึงประจบให้ครบบาท
อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์
จงมักน้อยกินน้อยค่อยบรรจง
อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน
(Department of Fine Arts, 2002, p. 370)

2.2.2 คำสอนที่ปรากฏเฉพาะในเตือนหญิง

จากการศึกษาพบว่า คำสอนที่ปรากฏเฉพาะในวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิง（女诫）แต่ไม่ปรากฏในสุภาษิตสอนหญิงมี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตัวต่อบุตร และด้านการครองเรือนตามหลักปรัชญาขงจื๊อ มีรายละเอียดดังนี้

1) การปฏิบัติตัวต่อบุตร

จากการศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิงพบว่าวรรณกรรมเตือนหญิงมีคำสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนและการสั่งสอนบุตร โดยกล่าวถึงความคิดและทัศนคติแบบดั้งเดิมที่มองว่า การเลี้ยงดูบุตรชายอาจต้องเลี้ยงดูให้เขาแข็งแกร่งและมีความสามารถ ในขณะที่การเลี้ยงบุตรหญิงอาจถูกมองว่า เป็นการต้องระมัดระวังการเติบโตที่อาจทำให้เธอมีอำนาจหรือความสามารถที่เกินขอบเขต ความคิดนี้ได้สะท้อนถึงบทบาทและความคาดหวังที่แตกต่างกันสำหรับเพศชายและเพศหญิงในสังคมดั้งเดิม กล่าวคือ การมีบุตรชายเหมือนกับการเลี้ยงหมาป่า（生男如狼，犹恐其尪）เป็นการเปรียบเทียบบุตรชายกับ “หมาป่า” สื่อถึงความคิดที่ว่า เด็กชายถูกมองว่าเป็นคนที่มีพลังหรือความแข็งแกร่งตามธรรมชาติเช่นเดียวกับหมาป่าที่มีความดุร้ายและสามารถปกป้องตัวเองได้ ส่วนการมีบุตรหญิงเหมือนกับการเลี้ยงหนู（生女如鼠，犹恐其虎）เป็นการเปรียบเทียบบุตรหญิงกับ “หนู” อาจสะท้อนถึงทัศนคติที่มองว่า เพศหญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ และต้องการการปกป้องอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับหนูที่มีขนาดเล็กและเปราะบาง ซึ่งคำสอนนี้สื่อถึงความแตกต่างในการปฏิบัติตัวต่อบุตร และความคาดหวังของสังคมต่อเพศชายและเพศหญิง โดยเป็นการสะท้อนถึงการคาดหวังให้ชายมีความแข็งแกร่งและหญิงมีความนุ่มนวลหรืออ่อนแอ แต่ทั้งสองเพศกลับมีความกังวลว่า เมื่อเติบโตแล้วพวกเขาจะเกินขอบเขตที่คาดหวัง ดังคำสอนภาษาจีนที่ว่า

生男如狼，犹恐其尪；生女如鼠，犹恐其虎。

(Wang & Jian, 2011, p. 9)

(หมายถึง ความอ่อนแอหรือไม่โดดเด่นในบางแง่มุม แต่ก็มีความกลัวว่าเธอจะเติบโตเป็นคนที่ดุร้ายหรือแข็งแกร่งเกินไป

2) การครองเรือนตามหลักปรัชญาขงจื๊อ

ในวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิงปรากฏคำสอนการครองเรือนตามหลักขงจื๊อ โดยกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาเป็นการร่วมมือกันที่สมดุลเหมือนกับการปรับสมดุลของหยินและหยางในธรรมชาติ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของความสามัคคีและความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนในครอบครัว และสะท้อนถึงคุณธรรมที่สูงส่งในสังคม ในคำสอนได้ใช้แนวคิดของ หยิน (阴) และ หยาง (阳) ซึ่งเป็นหลักการในปรัชญาจีนที่อธิบายถึงพลังคู่ขนานและการสมดุลในธรรมชาติ ทั้งสองต้องมีความสัมพันธ์และปรับตัวให้สอดคล้องกันเช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาที่ต้องทำงานร่วมกันในลักษณะที่เสริมสร้างซึ่งกันและกัน โดยสามีและภรรยาต่างมีบทบาทและหน้าที่ที่เสริมพลังให้กันและกัน ซึ่งจะทำให้ความสัมพันธ์มีความมั่นคงและยั่งยืน ดังคำสอนที่ว่า

夫妇之道，参配阴阳，通达神明，信天地之弘义，人伦之大节也。

(Wang & Jian, 2011, p. 7)

(หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาเป็นการร่วมมือกันที่สมดุลเหมือนกับการปรับสมดุลของหยินและหยางในธรรมชาติ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของความสามัคคีและความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนในครอบครัว และสะท้อนถึงคุณธรรมที่สูงส่งในสังคม)

นอกจากนี้ยังปรากฏคำสอนที่ว่า สิ่งสำคัญของความสัมพันธ์ที่มีค่าในชีวิตนั้นคือการพบเจอกับคนที่เหมาะสมหรือคู่ชีวิตที่ดีถือเป็นการสิ้นสุดความปรารถนาในด้านนั้น ๆ ขณะที่การสูญเสียคนสำคัญไปอาจถือเป็นการสิ้นสุดที่แท้จริงในแง่ของความสัมพันธ์และความสุขที่เคยมีนั้นหมายถึง “การได้พบคนที่เหมาะสมในชีวิตหนึ่งถือเป็นการสิ้นสุดอย่างสมบูรณ์; การเสียคนที่รักหรือเหมาะสมในชีวิตหนึ่งถือเป็นการสิ้นสุดอย่างถาวร” ดังคำสอนที่ว่า

得意一人，是谓永毕；失意一人，是谓永讫。

(Wang & Jian, 2011 , p. 14)

(หมายถึง การได้พบคนที่เหมาะสมในชีวิตหนึ่งถือเป็นการสิ้นสุดอย่างสมบูรณ์ การเสียคนที่รักหรือเหมาะสมในชีวิตหนึ่งถือเป็นการสิ้นสุดอย่างถาวร)

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาเปรียบเทียบคำสอนสำหรับสตรีที่ปรากฏในวรรณกรรมสอนสตรีทั้ง 2 ฉบับ ผู้วิจัยพบว่า มีคำสอนบางประการที่แตกต่างกัน กล่าวคือ คำสอนบางเรื่องปรากฏเฉพาะในสุภาษิตสอนหญิงเท่านั้น ได้แก่ การสอนให้สตรีพึงระมัดระวังในการคบคน การสอนให้สตรีไม่หลงใหลในสิ่งมัวเมา การสอนให้สตรีรู้จักขวนขวายหาความรู้ และการสอนให้สตรีรู้จักประหยัดอดออม ส่วนคำสอนที่ปรากฏเฉพาะในวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิง（女诫）ได้แก่ การสอนสิ่งที่สตรีพึงปฏิบัติต่อบุตรในฐานะมารดา และการสอนการครองเรือนตามหลักปรัชญาขงจื๊อ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบคำสอนสำหรับสตรีที่ปรากฏในวรรณกรรมสอนสตรีทั้ง 2 ฉบับ ผู้วิจัยพบคำสอนที่ปรากฏร่วมกัน 6 ด้าน ได้แก่ 1) การวางตัวให้เหมาะสมกับกาลเทศะ 2) การรู้จักคุณค่าในตัวเอง 3) การปฏิบัติตนต่อญาติมิตร 4) การรู้จักประมาณตน 5) การเอาใจใส่ในหน้าที่การงาน และ 6) การปฏิบัติตนต่อสามี

นอกจากนี้ บทความวิจัยฉบับนี้ยังได้ศึกษาเนื้อหาของคำสอนที่ปรากฏแตกต่างกันในวรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับ ผลการศึกษาพบว่า คำสอนที่ปรากฏเฉพาะในสุภาษิตสอนหญิง มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การระมัดระวังในการคบคน 2) การไม่หลงใหลในสิ่งมัวเมา 3) การขวนขวายหาความรู้ และ 4) การประหยัดอดออม ขณะเดียวกันคำสอนที่ปรากฏเฉพาะในวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิง（女诫）

มี 2 ด้าน ได้แก่ 1) การสอนสิ่งที่สตรีพึงปฏิบัติต่อบุตร และ 2) การสอนการครองเรือนตามหลักปรัชญาขงจื๊อ

การอภิปรายผล

บทความวิจัยฉบับนี้ศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาคำสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมสอนสตรี 2 ฉบับ ได้แก่ สุภาษิตสอนหญิงซึ่งเป็นวรรณกรรมสอนสตรีที่มีชื่อเสียงเล่มหนึ่งของไทย ประพันธ์โดยนายภู่ กวีผู้หนึ่งในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิง（女诫） เป็นวรรณกรรมสอนสตรีฉบับหนึ่งที่มีชื่อเสียงของจีน ประพันธ์ขึ้นในสมัยราชวงศ์ฮั่นโดยกวีนามว่า ปานเจา（班昭） ซึ่งเป็นนักวิชาการสตรีผู้มีชื่อเสียงในยุคนั้น นอกจากนี้วรรณกรรมเรื่องเตือนหญิง （女诫） ยังเป็นวรรณกรรมสอนสตรีอันทรงคุณค่าในกลุ่มวรรณกรรมสอนสตรีของจีนชุด “นารีจตุรปกรณ์” （女四书） ลักษณะร่วมและความแตกต่างด้านเนื้อหาคำสอนที่ปรากฏในผลการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า มีที่มาจาก 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านสังคม 2) ปัจจัยด้านปรัชญาและศาสนา และ 3) ปัจจัยด้านผู้ประพันธ์ สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1) ปัจจัยด้านสังคม สังคมไทยและจีนมีแนวคิดร่วมกันหลายประการ เช่น แนวคิดเรื่องสถานภาพชายเป็นใหญ่ แนวคิดเรื่องบ้านเป็นพื้นที่สำหรับผู้หญิง แนวคิดเรื่องการดูแลญาติผู้ใหญ่โดยเฉพาะบิดามารดาของฝั่งสามีเป็นเรื่องของผู้หญิง และแนวคิดเรื่องความคาดหวังที่สังคมมีต่อผู้หญิง นำมาซึ่งคำสอนที่ร่วมกันหลายประการ เช่น แนวคิดเรื่องสถานภาพชายเป็นใหญ่ กล่าวคือ บรรทัดฐานเชิงโครงสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวของสังคมไทยและจีนในอดีตสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องชายเป็นใหญ่ โดยเฉพาะในสังคมจีน ดังที่ ศิริก้อย ชุตาทวีสวัสดิ์ (Chutataweesawas, 2017, p. 1279) กล่าวว่า ในสังคมวัฒนธรรมจีนปรากฏประเพณีและวัฒนธรรมซึ่งแสดงความไม่เสมอภาคระหว่างหญิงชาย รวมทั้งการกดขี่ การสร้างมายาคติให้ผู้หญิงถูกครอบงำทางความคิดว่า ตนนั้นด้อยค่า ไม่อาจทัดเทียมชาย แนวคิดดังกล่าวนำมาซึ่งคำสอนที่มุ่งเน้นเรื่องการปฏิบัติตนต่อสามี การเอาใจปรนนิบัติสามี รวมถึงการเตือนสตรีไม่ให้คบชู้สู่ชายหรือยึดมั่นในกฎเกณฑ์เรื่องผัวเดียวเมียเดียว (Monogamy) นอกจากนี้ยังสะท้อนความคาดหวังที่สังคมมีต่อสตรี เช่น การวางตัวให้เหมาะสมกับกาลเทศะ การรู้จักรักษากิริยามารยาท การรู้จักคุณค่าในตัวเอง และการรู้จักประมาณตน

ขณะเดียวกัน แนวคิดเรื่องบ้านเป็นพื้นที่สำหรับผู้หญิง ในอดีตสังคมจีนและสังคมไทยมีแนวคิดที่ว่าการดูแลความเรียบร้อยและความสะอาดภายในบ้านตลอดจนการทำงานบ้านเป็นเรื่องของผู้หญิง ส่วนการทำงานนอกบ้านและการหาเลี้ยงครอบครัวเป็นเรื่องของผู้ชาย แนวคิดนี้จึงนำมาซึ่งคำสอนที่ปรากฏร่วมกันเกี่ยวกับการสอนให้สตรีรู้จักเอาใจใส่ในหน้าที่การงาน การทำงานบ้านไม่ให้ขาดตกบกพร่อง ตลอดจนต้องดูแลบ้านเรือนให้สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ

นอกจากนี้ปัจจัยด้านสภาพสังคมยังก่อให้เกิดเนื้อหาคำสอนที่แตกต่างกันด้วย ตัวอย่างเช่น ในสังคมจีนผู้หญิงโดยเฉพาะในสมัยราชวงศ์ฮั่น สตรีส่วนใหญ่ถูกจำกัดสิทธิด้านการศึกษา ทำให้ไม่ปรากฏคำสอนเกี่ยวกับด้านการหมั่นแสวงหาความรู้ วิชาความรู้บางอย่างอาจสงวนไว้สำหรับผู้ชายหรือสตรีชั้นสูงเป็นหลัก ไม่ได้มีการเผยแพร่สู่สตรีสามัญชน ต่างจากสังคมไทยโดยเฉพาะยุคต้นรัตนโกสินทร์ที่การศึกษาในยุคนั้นเริ่มแพร่หลายสู่สามัญชน ดังเห็นได้จากในยุคนั้นพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริให้สร้างจารึกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ สู่ประชาชนเป็นวงกว้างรวมถึงสตรีด้วย ขณะเดียวกันสตรีในยุคนั้นบางคนยังมีโอกาสได้รับการศึกษาด้วย ดังตัวอย่างที่สตรีสามารถศึกษาวิชากวีและอักษรศาสตร์ เช่น คุณพุ่มหรือบุษบาท่าเรือจ้าง กวีหญิงสำคัญในสมัยรัชกาลที่ 3 นอกจากนี้ยังมีวิชาสำหรับสตรีโดยเฉพาะ เช่น วิชาทำอาหาร จัดดอกไม้ และนาฏยศิลป์ จึงนำมาซึ่งคำสอนเรื่องการสอนให้เห็นความสำคัญของวิชาความรู้ที่ปรากฏในสุภาษิตสอนหญิง

2) ปัจจัยด้านปรัชญาและศาสนา กล่าวคือ อิทธิพลของแนวคิดปรัชญาขงจื๊อในวัฒนธรรมจีนและอิทธิพลของพุทธศาสนาในสังคมไทยอาจก่อให้เกิดลักษณะคำสอนที่แตกต่างกัน โดยอิทธิพลของปรัชญาขงจื๊อในสังคมจีนก่อให้เกิดคำสอนที่แตกต่างจากวรรณกรรมเรื่องสุภาษิตสอนหญิง คือ แนวคิดของปรัชญาขงจื๊อได้สอนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ 5 รูปแบบ （五伦） เป็นหลักสำคัญในปรัชญาขงจื๊อที่กำหนดบทบาทและหน้าที่ใน

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพื่อสร้างความสมดุลในครอบครัวและสังคม โดยระบุว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยานั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเมื่อสามีเป็นผู้มีคุณธรรมและภรรยาเคารพเชื่อฟังอย่างเหมาะสม ครอบครัวก็จะสงบสุข แนวคิดนี้มุ่งสร้างความกลมเกลียวในสังคมโดยเริ่มต้นจากความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งถือเป็นรากฐานของการสร้างสังคมที่มั่นคงและเจริญรุ่งเรือง (Kunjaetong & Numtong, 2016) ในทางตรงกันข้าม วรรณกรรมเรื่องสุภาษิตสอนหญิงมักเน้นไปที่บทบาทของผู้หญิงในฐานะผู้ดูแลครอบครัว รวมถึงการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันด้วยคุณธรรมที่ส่งเสริมความสง่างามในลักษณะเฉพาะตัว เช่น ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน และการรักษาเกียรติยศตนเอง ซึ่งได้รับอิทธิพลจากคติของพุทธศาสนา โดยเฉพาะเรื่องกรรมและผลกรรมที่มุ่งเน้นความเป็นปัจเจกบุคคลมากกว่าแนวคิดเชิงส่วนรวมในแบบขงจื๊อ

ขณะเดียวกันอิทธิพลของพุทธศาสนาในสังคมไทยก่อให้เกิดคำสอนที่แตกต่างจากเรื่องเตือนหญิงหลายประการ เช่น เรื่องตำหนิสตรีที่ฝักใฝ่เที่ยวกลางคืนและเที่ยวชมการละเล่น ดังคำสอนที่ว่า “ครั้นได้ยินเสียงกลองมาก้องหู ยังไม่รู้เนื้อความเที่ยวถามหา วันนี้มีละครใครที่ไหนนา แม้นรู้ว่าเจ้ากรับเต้นหรับไป” หรือการตักเตือนไม่ให้คบคนไม่ดี เช่นคำสอนที่ว่า “อย่าคบพวกหญิงพาลสันดานชั่ว ที่แต่งตัวไว้จริตผิดกระสวน” รวมถึงสอนเรื่องการไม่เที่ยวกลางคืน การไม่เกียจคร้านทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องอบายมุข 6 ตามคำสอนในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักคำสอนที่ปรากฏในอริยสัจ 4 อันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาในหมวดสมุทัยซึ่งหมายถึงต้นเหตุหรือที่เกิดแห่งทุกข์ อบายมุข 6 ประกอบไปด้วย 1. ติดสุราและของมึนเมา 2. ชอบเที่ยวกลางคืน 3. ชอบเที่ยวดูการละเล่น 4. ติดพนัน 5. คบคนชั่วเป็นมิตร 6. เกียจคร้านการงาน คำสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสุภาษิตสอนหญิงได้สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดสำคัญของพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน

3) ปัจจัยความแตกต่างด้านผู้ประพันธ์ กล่าวคือ วรรณกรรมเรื่องเตือนหญิง ประพันธ์ด้วยกวีสตรี ขณะเดียวกันสุภาษิตสอนหญิงประพันธ์ด้วยกวีชาย ความแตกต่างด้านผู้ประพันธ์จึงก่อให้เกิดลักษณะคำสอนที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ในวรรณกรรมเรื่องเตือนหญิง ปรากฏแนวคิดเรื่องการสอนสตรีทั้งในฐานะของบุตรสาว ฐานะภรรยา และฐานะแม่ กวีผู้เป็นสตรีย่อมเข้าใจและคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ของสตรีในแต่ละช่วงวัยและแต่ละบทบาทภายในครอบครัวได้เป็นอย่างดี จึงปรากฏหลักคำสอนที่สำคัญที่แตกต่างไปจากสุภาษิตสอนหญิง เช่น เรื่องการดูแลบุตร ขณะเดียวกันสุภาษิตสอนหญิงเป็นวรรณกรรมที่ประพันธ์ขึ้นโดยกวีผู้ชาย จุดเน้นจึงอยู่ที่การสอนสตรีวัยสาวหรือวัยที่เหมาะสมกับการออกเรือนครองคู่ โดยเน้นไปยังเรื่องการดูแลปรนนิบัติสามี การรู้จักบำรุงรักษาและดูแลความสะอาดเรียบร้อยของตัวเองตลอดจนการรู้จักสงวนกิริยาท่าที และการเตือนสตรีให้รู้จักอับอายในพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การเน้นการสอนเรื่องดังกล่าว โดยเฉพาะเรื่องการระวังรักษากิริยามารยาทเป็นสิ่งสำคัญสำหรับสตรีวัยแรกรุ่นหรือวัยสาว เพราะเมื่อผู้ชายหรือบุคคลทั่วไปพบเห็นหรือรับรู้พฤติกรรมดังกล่าวอาจทำให้ดูไม่เหมาะสมหรือไม่งาม และอาจเป็นที่ติฉินนินทานำมาซึ่งความอับอายแก่ตนเองและครอบครัวได้ ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤตพร มานุรัตนวงศ์ และสุรีย์ ชุณหเรืองเดช (Manuratnavong & Chunharuangdej, 2019) ที่ได้พบว่า วรรณกรรมสอนสตรีของจีนและไทย มีคำสอนที่คล้ายคลึงกันใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ความกตัญญูกตเวที 2) การเคารพเชื่อฟังและการโอนอ่อนผ่อนตาม 3) ความอ่อนน้อมถ่อมตน/ยอมอดทนเห็นแก่ผู้อื่น 4) ความซื่อสัตย์และจงรักภักดี และ 5) การรักนวลสงวนตัวและการรักษาพรหมจรรย์ รวมถึงบทบาทหน้าที่ของสตรีที่มีความคล้ายกัน อย่างไรก็ตามความแตกต่างในเนื้อหาคำสอนบางประการสะท้อนอิทธิพลจากความเชื่อ ประเพณี และบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละประเทศ

ส่วนที่บทความนี้เน้นย้ำเพิ่มเติมจากงานวิจัยของ กฤตพร มานุรัตนวงศ์ และสุรีย์ ชุณหเรืองเดช (Manuratnavong & Chunharuangdej, 2019) คือนอกจากคุณธรรมหลาย ๆ ด้านที่ปรากฏในวรรณกรรมสอนสตรีไทยและจีนซึ่งได้มีการศึกษาเปรียบเทียบไปแล้วก่อนหน้านี้ แต่ผลการศึกษาในบทความนี้เสนอเพิ่มเติมว่า ลักษณะร่วมของเนื้อหาในวรรณกรรมสอนสตรีทั้งสองฉบับยังเน้นย้ำถึงการสอนให้สตรีรู้จักคุณค่าในตัวเอง รู้จักการวางตัว

อย่างเหมาะสมทั้งต่อสามี บุตร ญาติพี่น้อง รวมถึงบุคคลทั่วไปในสังคม และเน้นย้ำเรื่องการเอาใจใส่หน้าที่การงาน ซึ่งสะท้อนความคาดหวังที่สังคมไทยและจีนมีต่อสตรีนอกเหนือจากการมีคุณธรรม นอกจากนี้บทความฉบับนี้ยังชี้ให้เห็นความแตกต่างของคำสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมสอนสตรีทั้งสองฉบับด้วย ซึ่งมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสังคม ด้านปรัชญาศาสนา และด้านผู้ประพันธ์ที่ส่งผลให้เนื้อหาของวรรณกรรมสอนสตรีทั้งสองฉบับมีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นข้อค้นพบเพิ่มเติมจากงานวิจัยฉบับก่อนหน้าที่มุ่งวิเคราะห์เฉพาะความเชื่อประเพณี และบริบททางสังคมวัฒนธรรมเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม บทความฉบับนี้ได้เน้นย้ำให้เห็นว่าวรรณกรรมสอนสตรีทั้ง 2 ฉบับ คือ เตือนหญิงและสุภาษิตสอนหญิงสะท้อนความคาดหวังของสังคมไทยและสังคมจีนที่มีต่อสตรีและสะท้อนคุณลักษณะของสตรีที่พึงมี แม้วรรณกรรมสอนสตรีทั้ง 2 ฉบับจะประพันธ์ขึ้นในบริบทที่แตกต่างยุคสมัยและแตกต่างบริบทสังคมแต่ก็มีลักษณะบางประการที่ปรากฏร่วมกัน การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ชี้ให้เห็นลักษณะร่วมและความแตกต่างดังกล่าวและแสดงให้เห็นคุณค่าของวรรณกรรมทั้ง 2 ฉบับที่มีต่อสังคมไทยและสังคมจีนได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดและคุณค่าทางสังคมในวรรณกรรมไทยและจีน เพื่อพัฒนาเนื้อหาการเรียนการสอนในวิชาด้านภาษาและวรรณคดี นอกจากนี้ยังสามารถส่งเสริมการตระหนักรู้เกี่ยวกับบทบาทของสตรีในสังคมและนำคำสอนในวรรณกรรมไปประยุกต์ใช้ในแนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมปัจจุบันได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังวรรณกรรมสอนสตรีของชาติอื่น ๆ เพื่อเห็นค่านิยมในสังคมต่างๆ รวมถึงการศึกษาผลกระทบของคำสอนต่อพฤติกรรมและค่านิยมของสตรีในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้การศึกษาบทบาทของผู้ชายในวรรณกรรมสอนบุรุษก็เป็นแนวทางที่น่าศึกษาวิจัยต่อไป

บรรณานุกรม

Chomdee, C. & Kamonsujja, W. (2022). The expectation towards women: From the didactic literature for women to the play “perfect wife”. *Journal of Liberal Art of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, 4*(1), 143–157. [In Thai]

Chutataweesawas, S. (2017). Contemporary painting: The role and the status of women in Chino–Thai culture. *Veridian E–Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts), 10*(3), 1277–1293. [In Thai]

Department of Fine Arts. (2002). *Cheevit Lae Ngarn Khong Sunthorn Phu [Biography and literary works of Sunthorn Phu].* Bangkok: Bunthuek Siam Press. [In Thai]

Jeennoon, P. (2017). The qualifications of “well–behaved women” in Supasit Sorn Ying of the southern related to buddhist notions and beliefs. *Srinakharinwirot Research and Development Journal of Humanities and Social Sciences, 9*(17, January–June), 160–175. [In Thai]

Kunjaetong, R. & Numtong, K. (2016). *The women’s admonitions: Female didactic literature under the influence of confucian culture. Chinese Studies Journal, Kasetsart University, 9*(1), 50–72. [In Thai]

Manuratnavong, K., & Chunharuangdej, S. (2019). Comparative study of Chinese didactic literature for women: Nǚjiè, Nèi Xùn, Nǚ Lúnyǔ, Nǚ fàn Jié lù and their Thai equivalents. *Journal of Sinology,* 13, 148–184. [In Thai]

Phattharachai, S. (1997). *Phleng Patipak*: *Songs of Thai rural wit*. Bangkok: Office of the National Culture Commission. [In Thai]

Poonsri, R., Kobsirithiwara, P., Amnuayngerntra, P., & Wissanuwong, L. (2020). Confucianism and Influence on Korean and Vietnamese women, *Chinese Studies Journal, Kasetsart University, 13*(2), 397–420. [In Thai]

Prapagorn, P. (2021). Valuation of woman from Chinese aristocratical patriarchy in the dream of the red chamber. *Journal of Letters*, *50*(1), 17–40. [In Thai]

Rattanalam, W. (2022). *Suphasīt Sōn Ying [Proverbs teaching women].* Bangkok: Pinijsathaporn Books. [In Thai]

Royal Society of Thailand. (2011). *Online royal institute dictionary.* Retrieved from https://dictionary.orst.go.th/ [In Thai]

Saengkaew, K. & Khunmathurot, S. (2023). The development of literature achievement "Su Pha Sit Sorn Ying" by Using Constructive Controversy Method with Educational Games for Grade 6 Students. *Journal of Modern Learning Development*, *8*(10), 505–520. [In Thai]

Sajjapan, R. (2018). Unit 15: Synthesizing knowledge from reading. In Manatsanun Charitngam (Assistant Editor), *course teaching materials Thai reading, units 9–15.* (pp. 15–36 –15–39). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Publishers. [In Thai]

Shi, N. (2008). *A study on women's educational thought in ancient China's four books for women.* (Master's thesis, Shaanxi Normal University). [In Chinese]

Sun, X. (2013). The compilation and dissemination of the *four books for women* (女四书). *Lan Tai World Journal*, *Mid-Month Issue*(11), 156–157. [In Chinese]

Tan, C. (2019). Challenging gendered social norms: Educational insights from Confucian classics. *Asian Philosophy*, *29*(3), 264–276.

Tedtong, U. (2000). The Influence of Thai Proverbs Teaching Women on Cambodian Women's Proverbs. *Journal of the Faculty of Arts, Silpakorn University, 23*(1), 156–175. [In Thai]

Wang, X. & Jian, Z. (2011). *The four books for women and the female filial piety classic* （女四书·女孝经）: 中国华侨. [In Chinese]

Wing, S. (2003). Technology, commentary and the admonitions for women. *Journal of International Women's Studies, 5*(1), 42–66.